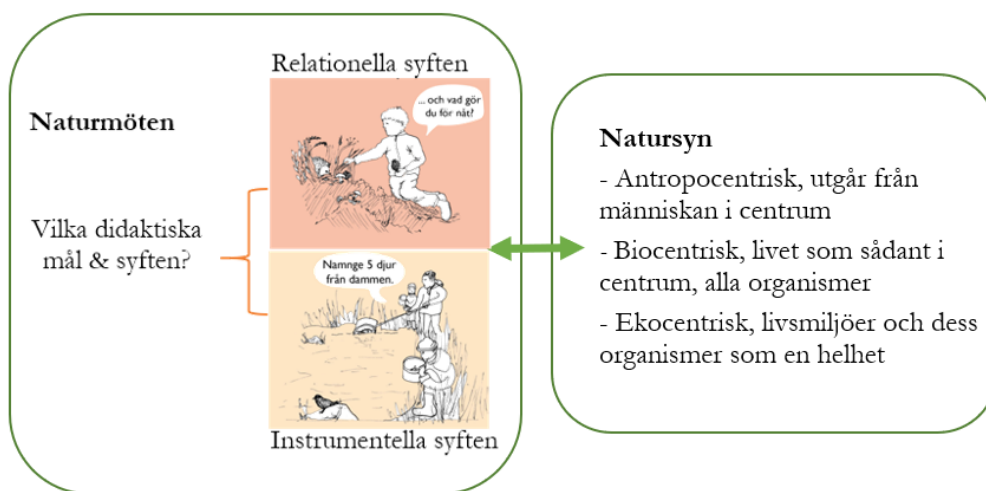

Aktiviteter för genomförande – utomhuspedagogik och naturmöten

Helen Hasslöf, Malmö universitet

I detta dokument finns förslag till utomhuspedagogiska övningar. Resonera och bestäm vilka aktiviteter som bäst passar för just ert lärarlag. Här är tanken att ni även ska utmana er själva till att verkligen försöka fundera över hur ni i er planering och i genomförandet kan bejaka att även relationella naturmöten möjliggörs för eleverna. Välj minst en aktivitet från A-delen och en aktivitet från B-delen, som ni genomför i varje klass. (I modulmoment D diskuterar ni sedan hur olika didaktiska ramar och mål också kan ha betydelse.) Bestäm gemensamt hur ni bäst fångar elevernas tankar i den ”avslutande diskussionen”, se B-delen nedan.

A. Att bara vara

Material: sittunderlag, penna, papper och någorlunda bra väder.

Det här är en övning som kräver att det är någorlunda varmt ute eftersom eleverna sitter still en stund. Beroende på ålder hos barnen och hur gruppen fungerar anpassas uppgiften. Syftet med uppgiften är att eleverna ska få möjlighet att enskilt få uppleva utemiljön/naturen utan att det ställs några speciella krav på att lära sig något speciellt, eller att de ska utföra något som planerats för. Som vuxen kanske vi skulle kalla detta för en övning i något som påminner om ”mindefullness”. Uppgiften kan anpassa på många sätt beroende på elevgruppen. Här ges några förslag

Introducera uppgiften

Samla eleverna i en ring ute. Berätta att idag ska de få vara med om något som är lite annorlunda. De ska få en stund att vara ifred och få koppla av från alla måsten. De kommer att få en speciell plats som bara är deras och där de ska vara en stund tills lärarna kommer tillbaka och hämtar upp dem. De behöver inte göra någon speciell uppgift om de inte vill. Men, om de vill kan de tex lyssna efter vilka ljud de hör när de sitter på sin plats. De kommer att få ett papper och penna och där kan de om de vill rita bilder eller symboler av de ljud de hör, gissa vad det är för ljud och rita ungefärlig riktning var ljudet hörs ifrån. Om de hellre vill kan de bara rita vad de vill på pappret eller skriva ner några rader om hur det känns att sitta där eller kanske skriva en dikt. De väljer själva. (Eleverna ska helst inte ha mobiltelefoner under denna övning). Berätta att när du kommer och hämtar upp dem igen efter att de suttit en stund så ska ni inte prata förrän alla är samlade igen, återsamlingen ska alltså göras helt tyst.

Dela klassen så att ni helst inte är fler än 10 elever i en grupp under denna övning. Om det finns tillräckligt med lämpliga platser och vuxna att tillgå kan olika grupper göra övningen parallellt, annars kan den kanske ingå i ett system där den t ex utgör en station av några olika aktiviteter. Beroende på bland annat ålder på eleverna beräknas hur många vuxna som behöver vara med i varje grupp.

Platsen

Välj ett område där det finns möjlighet att placera elever enskilt. På platsen ska det finnas möjlighet att uppleva någon form av natur eller grönska och gärna att platsen eleven sitter på är lite avskild från andra som passerar, trafik etc.

Placera ut eleverna

Aktiviteten börjar med att ni går tillsammans i gruppen längs en väg/stig som du som lärare känner till i förväg. Kanske första stoppet är vid ett träd. Ge en av eleverna (vi kallar henne Robin) ett sittunderlag, papper och penna och be Robin slå sig ner och koppla av. Berätta att hon nu ska bli kvar på platsen och inte göra något särskilt, men om hon vill kan hon ju tex rita eller skriva något på pappret eller kanske göra en ljudkarta. Ni stannar tills Robin satt sig ner vinkar hej då och säger att ni kommer tillbaka om en liten stund och hämtar upp henne.

Gruppen promenerar vidare längs stigen tills ni kommer till nästa plats, där de helst inte går att se Robin så bra, och där placeras nästa elev ut. Så fortsätter promenaden och eleverna placeras på lagom avstånd en och en. Lägg upp rundan så att första eleven och sista placeras i ganska nära anslutning till varandra. Då sista eleven placerats ut, kanske det finns tid för dig som lärare att också slå dig ner några minuter för att få upplevelser att dela med dig av till eleverna när ni åter samlats.

Stöd efter behov

Beroende på elevgrupp placeras även vuxna ut, så att de sitter mellan elever och kan finnas tillhands om det skulle behövas. I vissa fall kanske en vuxen behöver sitta ganska nära någon elev eller kanske eleverna får sitta tillsammans, men då t ex på var sin sida om ett träd.

Återsamling

Återsamlingen påbörjas så att första eleven hämtas efter att hon suttit enskilt under ca 10-15 minuter. Då du närmar dig Robin visar du med gester att ni inte ska prata utan gå helt tyst. Ni går vidare och hämtar nästa elev. Påminn med gester om att återsamling är tyst och att ingen får prata. Den tyst vandrande gruppen hämtar upp eleverna en efter en tills alla åter är samlade. Gå till en plats som passar att sitta på tillsammans, gärna i ring så alla ser varandra. Nu får tystnaden brytas och det görs genom att du frågar hur det kändes att sitta själv. Om ingen vill börja berätta, så börja gärna själv att berätta om en upplevelse från din plats (även om du bara suttit någon minut). Kanske du berättar om vilka ljud du hörde där du satt, hur du tyckte du kände dig när du satt där eller om något du sett, kanske skuggor, en växt eller något djur. Ju mer du bjuder på din upplevelse desto lättare blir det för eleverna att också berätta. Bekräfta de berättelser som kommer upp, även om en del kanske mest tycker att det kändes tråkigt att bara sitta.

Ibland kan berättandet gå trögt och kanske inte bjuda på så många upplevelser, då kanske samtalet kan styras in på själva känslan av att sitta själv i naturen och hur det kan vara olika beroende på hur en känner sig. Kanske kan samtalet bjuda på någon elevs upplevelse som går att leda vidare till vilka andra djur eller växter som finns på platsen, vad de känner till om dem etc. Kanske handlar samtalet om vilka ljud som hördes och hur vi associerar till olika ljud (vad är ett ”naturljud” egentligen). Så klart finns det också tillfällen då samtalet tar helt andra former. I vissa fall kan de vara bättre att var och en får skriva några rader om hur de tyckte att det var att sitta själv innan de börjar att berätta för varandra. Samla in tankar från elevernas upplevelser.

Detta är en aktivitet där du som lärare inte kan styra över hur det slutligen blir, vilket kanske kan kännas osäkert första gångerna den görs. I vissa fall kanske den fungerar mindre bra i andra fall blir övningen bättre för varje gång den görs och kan med fördel göras om med samma elevgrupp som då också har möjlighet att bli mer trygga med uppgiften. Olika gånger ger olika upplevelser även om platsen kan vara ungefär den samma.

Om det känns svårt att placera ut eleverna enskilt så finns det en annan variant på samma tema: ”Tyst promenad”. Eleverna får då istället gå på ett långt led med mellanrum mellan varandra. Den lärare som tar täten väljer en väg som gärna slingrar sig lite och ger olika upplevelser av ljud och naturupplevelser. Promenaden får gärna

vara ganska långsam och eleverna får innan ni börjar reda på att de ska vara uppmärksamma på allt de ser och hör längs vägen, men inte stanna. Efter ca 10–15 minuters avbryts vandringen och ni samlas för att dela era intryck på samma vis som beskrivits ovan.

B. Att lära känna djur och småkryp

Här finns några alternativ att välja på beroende på intresse, miljö och elevgrupp, uppgifterna beskrivs av Naturskolan i Lund och handlar om olika sätt att lära känna djur och småkryp. Du finner de exempel som anges nedan genom att söka på Aktiviteter, Naturskoleblad, Naturskolan i Lund. (Om inga av dessa uppgifter är lämpliga så välj andra gemensamma aktiviteter, t ex från idébanken i D-momentets fördjupningsdel).

1. Gråsuggan – favorit eller äckeldjur (Naturskoleblad nr 57)

Denna uppgift handlar om att lära känna gråsuggan. Jobba med den del som handlar om att ”lära genom att ställa frågor”.

Avslutande diskussion

Då ni avslutat arbetet med gråsuggorna och släppt ut dem igen (eller placerat dem i ett gråsuggebo), så låt eleverna skriva några rader om hur de tyckte det var att arbeta med gråsuggorna och dela sedan tankar gemensamt i gruppen/klassen. Hur tänker eleverna på gråsuggor efter att de jobbat med dem? Har de sett gråsuggor tidigare? Varför upplever vi vissa småkryp som läskiga, eller inte? Samla in elevernas tankar.

2. Vattenhåvning (Naturskoleblad nr 52)

Att håva i vatten tycker många är roligt och det är ett sätt att lära känna naturens mångfald och anpassningar. Det finns flera olika sätt att håva på och framförallt ska det gärna göras vid flera tillfällen för att kunna utveckla håvningen från gång till gång.

Avslutande diskussion

Avslutat håvningen med en diskussion på liknande sätt som beskrivits i tidigare uppgift.

3. Vad gör mitt djur under vintern/Duka bord till olika djur (Naturskoleblad nr. 52)

Aktiviteten lämpar sig bäst där det finns omväxlande natur. Eleverna kan vara helt oförberedda eller före utelektionen tagit reda på vad olika djur gör under vintern. Resultaten blir olika med de olika förutsättningarna.

Avslutande diskussion

Kan vi människor påverka hur djuren har möjlighet att övervintra? Diskutera till exempel från olika perspektiv vad som är bra eller dåligt med att städa bort löv och kvistar på hösten istället för att låta dem ligga kvar under vintern. Vilken nytta gör de för djuren? Varför städar vi bort löven? Vem ska bestämma om löven ska finnas kvar på till exempel skolgården eller i parken? Hur kan vi som människor underlätta djurens överlevnad under vintern? Bör vi göra det? Varför/Varför inte?